

Dodatečná gratulace k jubileu prof. Milana Jelínka

U člověka tak aktivního a s tak širokým spektrem zájmů, jakým bezpochyby je prof. PhDr. Milan Jelínek, CSc., je někdy obtížné uvěřit údajům z kalendáře. Pro všechny, kdo ho znají, se zdá těžké uvěřit, že už loni oslavil osmdesáté narozeniny (nar. 22. 6. 1923) – tento text je tedy dodatečným, ale stále platným blahopřáním.

Milan Jelínek se narodil v Brně, tj. ve městě, kde se ještě v období mezi dvěma světovými válkami prolínal – a někdy také střetával – český a německý život. V mládí jej ovlivnilo mnoho faktorů: bilingvní, česko–německé prostředí, v němž vyrůstal, členství v Sokole a masarykovská orientace. Po maturitě r. 1942 byl M. Jelínek, stejně jako mnoho jeho vrstevníků, totálně nasazen v Rakousku. Za účast v protinacistickém odboji byl zatčen a vězněn gestapem, na konci války se mu však podařilo šťastně uniknout.

Po skončení 2. světové války M. Jelínek studoval na filozofické fakultě brněnské univerzity češtinu, ruštinu a srbochorvatštinu (v dobovém pojetí oboru). Znalost němčiny, francouzštiny a pasivně také angličtiny mu poskytla možnost srovnávat různé jazykové jevy nejen na obecném slavistickém základě, ale také s přihlédnutím k celoevropským tendencím. Právě při mapování českého purismu, který se stal Jelínkovými životním tématem, a v polemice s puristic-

kými tendencemi všech těchto svých znalostí k prospěchu věci využil.

V r. 1950 získal M. Jelínek hodnost PhDr., v letech 1953–1956 zpracoval pod vedením F. Trávníčka svou kandidátskou práci (CSc.), r. 1958 přešel z Ústavu pro jazyk český Československé akademie věd na brněnskou filozofickou fakultu, kde se stal r. 1960 docentem a r. 1964 profesorem. Kromě toho v šedesátých letech působil mj. jako děkan fakulty a závěrem tohoto období jako prorektor brněnské univerzity (1966–1969). V šedesátých letech hostoval také na zahraničních univerzitách – v německém Greifswaldu a na pařížské Sorbonně.

Už od 50. let se M. Jelínek začal systematicky věnovat také problematice stylu a stylistiky – právě v tomto období byly v Československu dále rozvinuty teoretické základy moderního pojetí oboru, jak je v mezi válečným obdobím naznačily práce členů Pražského lingvistického kroužku. Konference o stylu a stylistice, uspořádané r. 1954, se aktivně účastnil mimo jiné i Milan Jelínek; jeho poznatky týkající se sféry komunikace, která se právě v té době stávala předmětem soustředěného odborného zájmu, jsou zachyceny v monografii *O jazyku a stylu novin* (1957). Svých zkušeností s publicistickou a ediční praxí využívá rovněž při popularizaci jazykovědy, které se intenzivně věnuje dodnes, a také v

pracích z oblasti jazykové kultury. Právě v období 50. a 60. let prof. Jelínek rozpracovává své vlastní pojetí stylu a stylistiky; stylistiku v té době také přednáší na brněnské filozofické fakultě. Prof. Jelínek vychází z podrobného zkoumání nejrůznějších definic stylu a pak, s využitím obecné základny funkčního strukturalismu Pražské školy, postupně zpracovává svou vlastní teorii operující s množinami konkurenčních výrazových prostředků na různých jazykových rovinách. K prezentaci základů tohoto pojetí v ucelené podobě však bohužel dochází až v období, kdy byly publikační možnosti prof. Jelínka velmi výrazně omezeny (práce *Stylistické aspekty gramatického systému* vyšla r. 1974 jako interní tisk Ústavu pro jazyk český Československé akademie věd).

Po ozbrojeném zásahu vojsk Varšavské smlouvy v Československu v srpnu 1968 byl prof. Jelínek byl kvůli svým postojům propuštěn z brněnské filozofické fakulty, vyloučen z komunistické strany a bylo mu zakázáno publikovat; zákazy a omezení postihly také jeho rodinu. Do odborného i veřejného života se prof. Jelínek vrátil až po konci komunistické éry v listopadu 1989. V letech 1990–1992 byl rektorem Masarykovy uni-

verzity, v letech 1991–1992 zastával rovněž funkci předsedy kolegia rektorů vysokých škol; jeho zásluhy odborné i osobní byly oceněny domácími i zahraničními vyznamenáními (např. pamětní medaile Masarykovy univerzity, francouzský řád *Commandeur dans l'Ordre des Palmes académiques*). Vrátil také k odborné i pedagogické práci – například pro kolektivní *Příruční mluvnici češtiny* (1995) napsal kapitolu o stylistice, která byla koncipována jako příprava k plánované monografii na toto téma, problematice stylu a stylistiky se věnoval také v heslech zpracovaných pro kolektivní *Encyklopedický slovník češtiny* (2002), podílel se rovněž na práci *Argumentace a umění komunikovat* (1999); intenzivně pracuje na monografii o českém purismu.

Do přehledu jubilantových aktivit je však nutno zahrnout také nejrůznější společenské závazky, týkající se například česko-slovenských vztahů, odbojářských sdružení a mnoha dalších oblastí. Stále zaujetí odbornou i společenskou činností a značná vitalita jsou rysy, které profesora Jelínka stále provázejí, a věřme, že budou provázet i nadále.

Michal Křístek (Brno)

Драге колеге и пријатељи!

Обавештавамо вас да смо на Оснивачкој скупштини, одржаној 29. марта 2003. године у Београду, основали Међународно удружење „Стил“ (у даљем тексту: Удружење), које окупља научнике и стручњаке који се баве стилем у најширем смислу те речи.

Ради остваривања својих циљева и задатака Удружење прати развој стилистичких дисциплина у разним научним и стручним областима; предлаже и реализује мере за унапређење истраживања у области стила у најопштијем смислу те речи; организује стручне и научне скупове, презентације, изложбе; организује међународне научне скупове и по могућности помаже учешће својих чланова на другим међународним скуповима; подстиче млађе научне и стручне кадрове и помаже њихов развитак; ради на развијању светских научних и стручних контаката, веза и утицаја.

Удружење намерава да повремено организује научни и стручни скуп под називом Међународни скуп стилистичара, на коме ће се саопштавати радови чланова Удружења и истакнутих стилистичара из света.

Удружење се бави издавачком делатношћу из домена стила и стилистике, и то: издавањем часописа „Стил“ (једанпут годишње); издавањем подиска часописа „Стил“ у виду „Билтена“, у коме ће бити штампан Статут, позиви на конференције чланова у области стила и стилистике; списак и адресе чланова Удружења и друга обавештења везана за Удружење.

Удружење ће према својим могућностима издавати и књиге из области стила и стилистике и различитих научних, стручних и уметничких области.

Члан Удружења може бити свако лице које прихвата циљеве Удружења и Статут и које се у свом научном, уметничком и стручном раду бави стилем као креативно-изражајном категоријом људске делатности.

Члан Удружења може постати сваки научни, стручни и јавни радник који је афирмисан у области стила и стилистике, има изузетне заслуге за развој стила и стилистичке науке; књижевници и публицисти који су се афирмисали у области стила; уметници уопште који се баве стилем, као и примењени уметници и дизајнери.

Почасни члан Удружења може постати сваки човек добре воље који има могућност и жељу да материјално помогне Удружењу.

Чланови Удружења плаћају годишњу чланарину од €20 за Србију и Републику Српску и добијају бесплатан примерак часописа „Стил“ за текућу годину.

Контакти:
Проф. др Милосав Ж. Чаркић
ул. Трешњевка 1
11030 Београд
СРБИЈА

или на *e-mail*:

carkic@bitsyu.net

Dear colleagues and friends!

We would like to inform you that at our Founding Assembly, held in Belgrade on 29 March 2003 we founded the "Style" International Association (hereinafter referred to as: Association), bringing together scholars and experts dealing with style in the widest sense of the word.

With a view to realising its aims and tasks, the Association observes the development of stylistic disciplines in various scholarly and professional fields; proposes and realises measures for the promotion of research in the field of style in the most general sense of the word; organises meetings of experts and scholars, presentations, exhibitions; organises international scholarly meetings and contributes as much as possible to the participation of its members at other international meetings; stimulates young scholarly and professional staff and aids their development; works on the development of scholarly and professional contacts, connections and influences throughout the world.

The Association intends to occasionally organise a scholarly and professional meeting entitled "The International Meeting of Stylists" where the works of Association members and outstanding stylists from all over the world will be presented.

The Association deals with publishing activity in the field of style and stylistics, namely: the publication of the "Style" journal (once a year); the publication of a newsheet of the "Style" journal in the form of a "Newsletter", where the following will be printed: the Articles of Association, invitations to members' conferences in the field of style and

stylistics; the list and addresses of Association members and other Association-related information;

The Association shall, to the best of its means, also publish books in the domain of style and stylistics, in different scholarly, professional and art fields.

Any person can be an association member if they accept the aims of the Association and the Articles of Association, and if in their scholarly, artistic and professional work they have contacts with style as a creative-expressive category of human activity.

Any scholar, expert or public worker can become an Association member who is recognised in the field of style and stylistics and has outstanding credits for the development of style and the study of stylistics; men of letters and publicists who have established themselves in the field of style; all artists who are dealing with style in any domain, including applied arts and design.

Anyone of good will can become an Association member who is in a position and willing to materially support the Association.

Association members pay the annual membership subscription of €30 (or \$30) and get a free copy of the "Style" journal for the current year.

Contacts:
Prof. Milosav Ž. Čarkić, PhD
Trešnjevka 1
11030 Belgrade
SERBIA
or
carkic@bitsyu.net

Уважаемые коллеги!

Мы рады проинформировать вас о том, что на Учредительном собрании, состоявшемся 29 марта 2003 года в г. Белграде (Сербия), основана Международная ассоциация «Стиль» (МАС), которая объединяет ученых и других специалистов, занимающихся стилем (в самом широком понимании термина).

Для реализации своих целей и задач МАС следит за развитием стилистических дисциплин в разных научно-профессиональных отраслях; вносит предложения и проводит мероприятия, поощряющие исследования стиля; занимается организацией научно-профессиональных совещаний, конференций, презентаций, выставок; организует международные научные конференции и оказывает посильную финансовую поддержку своим членам при участии их в других международных мероприятиях; поощряет совершенствование начинающих ученых и специалистов; проводит работу по расширению научно-профессиональных контактов, связей, сферы влияния в мировых масштабах.

Составной частью плана деятельности МАС является организация научных конференций, которые будут проходить под общим названием «Международная конференция стилистов», в них будут принимать участие с докладами члены МАС и выдающиеся зарубежные стилисты.

Издательская деятельность МАС включает публикацию международного ежегодника «Стиль», а также «Бюллетеня» (листки к журналу «Стиль»), в котором будет опубликован Устав, приглашения принять участие в работе конференций по стилистике, список и адреса членов

МАС и другая информация, связанная с деятельностью МАС.

По мере своих материальных возможностей МАС будет публиковать и книги по стилистике из разных научно-профессиональных отраслей и искусства.

Членом МАС может стать (приняв цели МАС и Устав) любой гражданин, который в своей научно-профессиональной и художественной деятельности занимается стилем как креативно-выразительной категорией человеческой деятельности.

Членом МАС может стать любой работник в сфере науки, профессионал, общественный деятель, утвердившийся в сфере стиля и стилистики и внесший заметный вклад в развитие стиля и стилистической науки; авторитетный в области стиля литератор и публицист; художник, занимающийся стилем, включая мастеров прикладного искусства и дизайнеров.

Почетным членом МАС может стать любой человек доброй воли, имеющий возможность и желание материальными средствами поддержать деятельность МАС.

Членами МАС оплачивается годовой членский взнос 30 евро (30 долл. США) с правом раз в год бесплатно получать экземпляр ежегодника „Стиль“.

Адрес для контакта:

Проф. др Милосав Ж. Чаркић
ул. Трешњевка 1
11030 Београд
СРБИЈА
e-mail: carkic@bitsyu.net

507

 Stil 2004

prof. Jan Chloupek

Prof. PhDr. Jan Chloupek, DrSc. (25.7.1928, Brno – 7.10.2003, Brno) patřil k předním českým lingvistům. Vystudoval češtinu a angličtinu na brněnské filozofické fakultě, od r. 1952 pracoval Ústavu pro jazyk český a začal působit také na filozofické fakultě brněnské univerzity, kde během svého působení odborně vyškolicil řadu studentů i vědeckých pracovníků. V r. 1953 získal titul PhDr., r. 1958 CSc. a r. 1987 tehdy nejvyšší akademickou hodnost – DrSc. S odborným růstem souvisel také rozvoj jeho pedagogické činnosti – v roce 1962 se stal docentem, r. 1980 profesorem; kromě toho v letech 1972–1980 zastával funkci proděkana a v letech 1980–1989 byl děkanem fakulty; v 60. letech také hostoval na univerzitě v Erlangenu. Po odchodu do penze r. 1993 externě působil na Slezské univerzitě v Opavě a na Ostravské univerzitě.

Profesor Chloupek svou odbornou dráhu začínal jako dialektolog – podílel se na přípravách *Českého jazykového atlasu*; tato práce jej přivedla k podrobnějšímu zkoumání syntaxe – nejprve nářeční, později rovněž syntaxe mluvených projevů obecně. S tím souvisí také jeho příspěvky k teorii národního jazyka: k jeho stratifikaci a ke zkoumání jednotlivých variet. Výsledkem byly kromě časopisecky publikovaných studií také knihy *Aspekty dialektu* (1971) a *Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti* (1986);

výsledky jeho bádání jsou zachyceny také v dalších publikacích, na nichž se podílel – např. ve sbornících *Reader in Czech Sociolinguistics* (1986) a *Studies in Functional Stylistics* (1993).

Postupně se prof. Chloupek začal stále více soustřeďovat na další vědní disciplínu, totiž na stylistiku. V návaznosti na F. Trávníčka a M. Jelínka rozvinul pojetí stylistiky jako lingvisticky orientované disciplíny s četnými mezioborovými vazbami, která v sobě zahrnuje jak stylistickou teorii, tak stylizační praxi. Výsledkem tohoto pojetí je série prací zachycujících aktuální vývoj oboru, začínající skriptem *Stylistické minimum* (1987 – s M. Krčmovou a E. Minářovou), *Stylistika češtiny* (1991 – s M. Čechovou, M. Krčmovou a E. Minářovou). Tento autorský kolektiv vydal také práce *Stylistika současné češtiny* (1997) a *Současná česká stylistika* (2003); r. 1997 vyšlo na Ostravské univerzitě skriptum *Stylistika pro učitele*, které J. Chloupek připravil společně s D. Kreiselovou. Důraz kladl také na popularizaci jazykovědy a na přiblížení aktuálního stavu poznání zájemcům z řad širší veřejnosti – tomuto cíli byly věnovány jeho práce *Pověry o češtině* (1968) a *Knížka o češtině* (1974); autorsky se podílel rovněž na kolektivní publikaci podobného zaměření, která pod názvem *O češtině každodenní* vyšla r. 1984. Jak ukazuje výše uvedený

přehled, prof. Chloupek aktivně vědecky pracoval i ve vyšším věku – autorsky se také podílel např. na kolektivních pracích, jako byly *Mluvená čeština na Moravě* (s D. Davidovou aj., 1997) a *Tváře češtiny* (s I. Bogoczovou aj., 2000).

Odchodem prof. Chloupka ztrácí česká lingvistika erudovaného a vstřícného člověka, který na poli, jež si zvolil, vykonal nepřehlédnutelný a nezpochybnitelný kus práce a byl vždy ochoten podělit se o své myšlenky s členy akademické obce.

Michal Krístek (Brno)